

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Evgraphi commentvm continens

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1908

Prologus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1594)

PHORMIO

PROLOGVS

Semel tibi datum praeceptum circa prologos perseueret, numquam Terentium <ea> ratione uti in prologis, qua utantur omnes, quippe cum aduersarius Luscius Lanuinus maledictis frequentissime Terentium persecutus sit, quibus oportebat in prologo responderi. hanc quidem quaestionem etiam ipse fecit Terentius: numquam enim prologis uteretur, nisi haberet aduersarium, cui malediceret. ita nascitur hic quasi quaedam controuersia, qua reus efficitur Terentius, quod faciat contra legem, quod iniuste agat omittendo prologorum consuetudinem et tantum maledicta 10 ponendo. huic per qualitatem respondit aduersarium suum cogere, ut istud, quod Terentius facit, possit efficere.

- 1 **I** POSTQVAM POETA VETVS POETAM NON POTEST RETRA-
HERE AB STVDIO ET TRADERE HOMINEM *postquam inquit*, Lu-
scius Lanuinus — *hic enim est 'poeta uetus'* — poetam 15
nostrum Terentium non potest coercere, quominus comoe-
dias scriberet, et hominem ad otium reuocare, coepit eum
maledictis terrere credens non scripturum comoedias Teren-
tium, si ei saepe malediceret. obicit praeterea primam
quaestiunculam, quod leues comoedias Terentius fecerit: 20

1 Semel] Semper *A* | prologos *Faernus*: epilogos *codd.* |
perseuerat *B* (*edd.*) || 2 ea *add. W.* || 3 utuntur *AGB* || 4 Teren-
tium] eum α || 5 respondere α || 6 quod enim terentius (*en-*
ter-om. AG) numquam *codd.*, *corr. W.* || 7 malediceret <cer-
tum est> α || 8 hinc *A* || 9 faciat *W.*: -*cit codd.* || 11 respon-
det α || 12 cogere <se> α || 14 *AB*] a *FG* | <id est> luscius α ;
<non potest> luscius β || 16 potuit α || 17 reuocare *Schopen*: -*ret*
codd. || 20 fecerit terentius *AG*

- criminator, quia non fecit, quod Luscius Lanuinus in comoediis fecit. ita fit obiecti criminis ex quadam aduersarii accusatione purgatio. — 5 TENVI ESSE ORATIONE ET SCRIPTVRA LEVI hoc est: soliditatem in uerbis nullam, <nullam> in rebus. hoc obiectum est. ostendit etiam nullam grauitatem, quoniam istud, quod obiecerat iste, <non> fecisset: 'ideo' *inquit Terentius* 'ista obiecerat, quod non feci, quod fecit idem Luscius Lanuinus 6 <INSANVM AD- LESCENTVLVM CERVAM VIDERE FVGERE> ET SECTARI CANES ET EAM FLORARE ORARE VT SVBVENIAT SIBI, in quo utique perspicis nihil, quod comoediarum sit: non enim aut amator errat aut suspicione ducitur aliqua aut affectus est alicuius aut irascitur, quod filius nolit ducere uxorem, pater aut aliquod horum est, quod in comoediis esse deberet. primum enim, quod ad comoediam <istam> pertinet, est insanus adulescens, qui affectus a comoediis longe uidetur alienus; deinde quod ceruam uidet fugere et sequi canes, istud omnino comoediae alienum est. ita leue hoc nescio quod genus dicendi et alienum siquidem Luscius Lanuinus <admi>sit, Terentius ostendit uilia se magis ista uitare, ut, si quid in aduersario esse cognouerit, reprehendat.
- 9 — 9 QVOD SI INTELLEGERET CVM STETIT OLIM NOVA ACTORIS OPERA MAGIS STETISSE QVAM SVA comoedia ista, quam reprehendit, dicta a Lanuino est et placuit: quare potest esse praescriptio, quod reprehendi non possit, ex eo quod iam populo placuit. occurrit huic Terentius dicendo 'quodsi

1 <ipse> luscius AG || 5 nullam add. *Faernus* || 6 obiecerit LFG | iste AG, ista *rell.* | non add. W. || 7 fecisset W.: fecisse et LF, fecisset et AG, fecisse α | obiecit α ; obiecerat <scilicet luscius lanuinus> A || 8 feci W: fecit *codd.* || 10 ET EAM om. LAGV | <et> orare AG | conueniat L | quo W.: qua *codd.* || 12 errat W.: erat *codd.* || 13 noluit β , nolit (*ante filius*) α || 14 quod <solet> α | <ut> debet α || 15 <est> enim AG | istam (*sc. Lusci*) add. W. || 16 <quod> est β , <id> est α | adulescens insanus α | longe ante a AG || 17 uideatur LF | <quod> deinde quod LF, quod deinde α || 18 istuc LA | comediis F, a comoedia α | leue post 19 quod α || 19 et *Goetz*: est *codd.* || 20 admisit *Goetz*; <in eo> sit α || 24 dicta] data? *cf. p. 215,2; at cf. etiam p. 216,21* || 25 reprehendit non posse α

- animaduertet, quoniam, cum noua comoedia *ista* quam reprehendi data est, actoris opera stetit, non sua — ut non ingenio *potius* placuerit poetae, sed magis actoris
- 11 artificio —, 11 *MINVS MVLTQ AVDACTER QVAM NVNC LAEDIT LAEDERET et magis placere fabulae potuissent, quascumque fecis-* 5
- 12 *set.* — 12 *NVNC SI QVIS EST QVI HOC DICAT AVT SIC COGITET*
VETVS POETA SI NON LACESSISSET PRIOR NVLLVM PROLOGVM
INVENIRE POTVISSET NOVVS QVEM DICERET NISI HARERET CVI
MALEDICERET haec est illa propositio quaestionis, quod numquam prologus a Terentio ponatur causa *ea*, qua solet 10
 prologus dici, ut poetam commendet, ut argumentum dicat, sed tantummodo <ut> maledicat aduersario. hanc quaestionem soluit, ut dixisset superuacuos esse quodammodo
 prologos neque illic comoediae uim contineri *et potestatem, nisi quid in prologo factum est, quod ad comoediam per-* 15
tinet. omnis igitur palma, omnis uictoria, omne certamen in ipsa fabula continetur: comoediae sunt illae, ubi uirtus et ingenium peruenire possit ad gloriam. hoc igitur dixit
- 16 16 *IN MEDIO PALMAM OMNIBVS POSITAM QVI ARTEM TRACTANT* *MUSICAM:* non principia neque extremitates considerari oportere, sed illa, quae sunt media, quae comoe- 20
 18 *diam tenent, ubi ars musica tota uersatur.* — 18 *ILLE AD FAMEM AB STVDIO VOLVIT HVNC REICERE* nota aduersarii uoluntatem, quod maligne persecutus sit, uti Terentius ad famem reiceretur: uendebant enim comoedias et inde 25
 quaestus habebant. certe optime respondit etiam *hoc* aduersario quod dixit 19 *HIC RESPONDERE VOLVIT NON LACESSERE:* fit enim iustum, cum respondemus potius maledicis quam maledictis aliquem prouocamus. ita cum paria

2 reprehendi *W.*: -dit *codd.* || 3 sed] quam α | magis ante ingenio *codd.*, *transp. Schoell* || 5 et *om. LF* || 10 ea] hac *AG* || 12 ut *add. W.* || 13 soluit *om.* α || 14 illi *LVB*; illis *Zeune, Schopen* | comoediae uim *Schopen*: -diam *AG*, -diae *LF* α | et *om. F* | potest esse *AG* || 15 nisi *W.*: ita si *codd.* | quod] nisi quod *A*, non quod *G*, nisi *LF* | ad] ut *L* || 18 possit peruenire α || 19 tractant artem α || 20 extremitate *L*, -tē *F* | considerare *LAG*, (*post oportere*) α || 23 famam *codd. praeter G* | ab studio uoluit ante ad *AG* || 25 ad famam *G*, a fama *LF* α || 26 aduersario *W.*: -sum *codd.*

- 21 referimus, crimen est nullum: quod adiunxit **21** QVOD AB ILLO ALLATVM HIC SIBI RELATVM PVTEt. commendat nunc
- 22 poetam, cum subiungit **22** DE ILLO IAM FINEM FACIAM DICENDI <MIHI PECCANDI> CVM IPSE DE SE <FINEM> NON FACIT hic grauiter et illum peccare multa docuit et se
- 24 contentum esse respondere. — **24** NVNC QVID VELIM ANIM-ADVERTITE supponit per paucos uersus et officium prologi, ut aliquid instruat de comoedia. — ADPORTO NOVAM EPIDICAZOMENON QVAM VOCANT COMOEDIAM GRAECI nomen comoediae dicere, aliquid argumenti tangere prologi offi-
- 27 cium est. — **27** QVIA PRIMAS PARTES QVI AGET IS ERIT PHORMIO PARASITVS primas partes dicet, hoc est summas, non priores *partes: per ipsum enim parasitum quae summae sunt in comoedia <dicentur>*, siquidem comoediae nomen impositum est ab eo actore, per quem agentur plurima,
- 30 *si tamen uoluntas uestra accesserit ad poetam.* — **30** DATE OPERAM ADESTE AEQVO ANIMO subiungit illam beniuolentiam, quam semper petit prologus, et rogat etiam cum silentio. —
- 31 **31** NE SIMILI FORTVNA VTAMVR ATQVE VSI SVMVS CVM PER TVMVLTVM NOSTER GREX MOTVS LOCO EST datur hic intelligi,
- quod haec comoedia post illam comoediam dicitur, quae Hecyra est, ut hoc hic tetigerit 'ne tali fortuna utamur, qua usi sumus frequentissime exclusi: aliquando tamen cum labore maximo comoediam egimus uirtute potius perseuerantis actoris, qui totiens sit exclusus'. *ita*
- in prologo Hecyrae narratur, quod frequenter ea comoedia

2 ablatum FA; est add. FG || 3 <nunc (gloss. ad iam)> de LAG || 4 FINEM add. F || 6 respondit AG || 7 et] ad AG || 8 adportā LA | NOVAM om. α || 9 QVAM om. AG | graeci uocant AG || 10 <et> prologi AG || 11 QVI — PARASITVS] quia (quas G, qu A!) fecerit (-cit G) phormio parasitus LAG, qui fecerit parasitus phormio (post summas dicet) α || 12 dicet (post summas) α, dicit AG, ducat LF || 14 dicentur add. W. | siquidem comoediae om. β || 15 agentur W.: aguntur (post plurima α) codd. || 17 <et> adeste LAG || 18 <ut audiatur> cum α | cum silentio om. AG || 21 illam] fort. aliam || 22 ut] et AG | tetigit G || 26 ea ante Hecyrae LF, om. rell. | comoedia exclusa sit W.: a comoedia exclusus sit (sit exclusus F, excluserit G) codd

exclusa sit. et ne tamen quasi actoris illam comoediam fecerit audiri uirtute et perseuerantia et ne ex hoc iniuriam populo fecisset, adiecit et **34** *BONITAS VESTRA ADIVTANS ATQVE AEQVANIMITAS.*

I.

1.

- 35** **1** *AMICVS SVMMVS MEVS ET POPVLARIS GETA* argumentum fabulae in prima scaena per plurimas partes tractatur. haec nihil aliud tenet quam rationem et expositionem rerum gestarum, unde formam nullius causae habet. ergo uerba ac sensus, qui obscuri sunt, sequamur. — *AMICVS SVMMVS MEVS ET POPVLARIS GETA* 'popularis' tribus **10** modis accipimus: de populo, socius et eiusdem condicionis. de populo accipimus eos, qui in populo sunt; socius, ut in Sallustio (*Catil. 22, 1*) 'cum ad iusiurandum popularis sui sceleris adigeret' hoc est socius; eiusdem condicionis, ut (*Ad. II 1, 1*) 'obsecro, populares, ferte misero *15* *atque innocenti auxilium*', quamquam illic etiam de populo potest. at uero hic 'amicus summus meus ac popularis Geta' quid aliud quam seruum indicat, quod est eiusdem **36** condicionis? — **2** *ERAT EI DE RATIVNCVLA IAM PRIDEM APVD ME RELIQVVM PAVXILLVLVM NYMMORVM* de *ratiuncula*, **10** quam apud me habuit, *erat ei* reliquum nummorum, *sed* **38** aliquantulum. — **4** *ID VT CONFICEREM* hoc est: ut id reddendum pararem. — **6** *EI CREDO MVNVS* <HOC> *CONRADITVR* sicuti arbitrator, domini filio ducenti uxorem hoc a seruo munus praeparatur. 'conraditur' autem: magno labore et **35**

1 actori *F* α || 2 et *I. G.*, sed *rell.* || 5 *MEVS* om. *LGV* || 6 per *G.*, om. *LF* α | pluribus partibus α || 7 nihil — rationem et] *sic* (sed continet) α, continet rationem et (et om. *LF*) nihil aliud tenet quam (nihil — quam *ol. sscr.*?) β || 10 <a> tribus *LF* || 11 accipimus *LF*, accipitur α || 12 accipimus — sunt; socius *W.*: accipimus — sunt eiusdem condicionis *post* Sallustio β, om. α || 13 cum om. α || 15 popularis *LF* || 17 ac] et *G* || 20 paululum *L* || 21 habui *F* α, habet *L* || 22 <id est> aliquantulum α || 23 *CONRADITVR* paratur *codd.* (*gloss.*) || 24 domino *G*